

<https://doi.org/10.70728/c.series.ped.v08.i09.039>

АКМЕОЛОГИК ЁНДАШУВ АСОСИДА БЎЛАЖАК ЎҚИТУВЧИЛАРДА ФУНКЦИОНАЛ КОМПЕТЕНТЛИКНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ИЖТИМОЙ- ДИДАКТИК ЗАРУРИЯТ СИФАТИДА

Kunnazarova Bibixatisha Babanazarovna

Nukus davlat pedagogika instituti tayanch doktoranti (13.00.01 - pedagogika nazariyasi va tarixi)

Annotatsiya. Ushbu maqolada oliy pedagogik ta'lim jarayonida akmeologik yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarning funksional kompetentligini rivojlantirishning ijtimoiy-didaktik va metodologik zaruriyati atroflicha yoritilgan. Maqolada globallashuv va ta'limdagi transformatsiya jarayonlarida bo'lajak pedagoglarda XXI asr ko'nikmalari, meta-ko'nikmalar hamda turli tafakkur shakllarini (kognitiv, konvergent, divergent, dialektik) shakllantirishning ilmiy-nazariy konsepsiyalari tahlil qilingan. shuningdek, o'quvchilar jamoasidagi sotsiometrik munosabatlarni rivojlantirishning asosiy mexanizmlari (diagnostik, kommunikativ, hamkorlik, emotsional-psixologik, refleksiv) va ularni amaliyotga joriy etishning mahsuldor metodikalari (guruhli ish, rolli o'yinlar, keys-stadi, loyiha metodi) ilmiy manbalar bazasida asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: akmeologik yondashuv, akme, funksional kompetentlik, funksional savodxonlik, fasilator, kognitiv komponent, sotsiometrik munosabatlar, metapredmet ko'nikmalar, dialektik tafakkur, pedagogik diagnostika.

Аннотация. В данной статье подробно освещена социально-дидактическая и методологическая необходимость развития функциональной компетентности будущих учителей на основе акмеологического подхода в процессе высшего педагогического образования. В статье анализируются научно-теоретические концепции формирования у будущих педагогов навыков XXI века, мета-навыков и различных форм мышления (когнитивных, конвергентных, дивергентных, диалектических) в процессах глобализации и трансформации в образовании; также на базе научных источников обоснованы основные механизмы развития социометрических отношений в коллективе учащихся (диагностические, коммуникативные, кооперативные, эмоционально-психологические, рефлексивные) и продуктивные методики их внедрения в практику (групповая работа, ролевые игры, кейс-стади, проектный метод).

Ключевые слова: акмеологический подход, акме, функциональная компетентность, функциональная грамотность, фасилитатор, когнитивный компонент,

социометрические отношения, метапредметные навыки, диалектическое мышление, педагогическая диагностика.

Annotation. This article thoroughly examines the socio-didactic and methodological necessity of developing the functional competence of future teachers based on an acmeological approach in the process of higher pedagogical education. The article analyzes scientific and theoretical concepts for forming 21st-century skills, meta-skills, and various forms of thinking (cognitive, convergent, divergent, and dialectical) in future educators in the context of globalization and educational transformation processes; it also substantiates the main mechanisms for developing sociometric relationships within a student community (diagnostic, communicative, collaborative, emotional-psychological, reflexive) and the productive methodologies for their practical implementation (group work, role-playing games, case studies, project method) based on scientific sources.

Keywords: acmeological approach, acme, functional competence, functional literacy, facilitator, cognitive component, sociometric relations, meta-subject skills, dialectical thinking, pedagogical diagnostics.

KIRISH. Hozirgi kunda jamiyatning barcha sohalarida, xususan, ta’lim tizimida kechayotgan global yangilanishlar va transformatsiya jarayonlari bo‘lajak o‘qituvchilarni kasbiy faoliyatga tayyorlash mazmunini tubdan qayta ko‘rib chiqishni taqozo etmoqda. Jamiyat rivojlanishining zamonaviy bosqichida pedagogika fani oldida turgan eng dolzarb vazifalardan biri — oliy pedagogik ta’lim muassasalarida bo‘lajak o‘qituvchilarning funksional kompetensiyalarini shakllantirishning mustahkam ilmiy-nazariy va metodik asoslarini yaratishdir. Ta’lim tizimining sifati, hayotiyligi va samaradorligi bevosita uning asosiy harakatlantiruvchi kuchi bo‘lgan pedagog kadrlarning kasbiy tayyorgarligi va mahorat darajasiga bog‘liqdir.

Bo‘lajak o‘qituvchilarni tayyorlash tizimi bir butun tarzda uzluksiz ta’limning barcha bo‘g‘inlari — ayniqsa, umumiy o‘rta ta’lim maktablari faoliyati bilan chambarchas aloqadordir. Oliy pedagogik ta’lim muassasasida shakllanadigan kasbiy va funksional sifatlar bevosita maktab ta’limida o‘quvchilarning funksional savodxonligini ta’minlashga xizmat qiladi. Oliy pedagogik ta’limning istiqbolli vazifasi shundan iboratki, u noaniq va prognostik manzarga ega bo‘lgan zamonaviy muhitda mustaqil qaror qabul qila oladigan, muammoli vaziyatlarni to‘g‘ri baholaydigan, ekstremal vaziyatlarda oqilona strategiyalarni ishlab chiquvchi moslashuvchan pedagog shaxsini shakllantirishi lozim.

Bugungi kunda ta’lim natijalari bevosita mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy, ma’naviy va madaniy rivojlanishiga ta’sir ko‘rsatuvchi strategik omilga aylandi. Shu munosabat bilan bo‘lajak o‘qituvchilarda an’anaviy bilim, ko‘nikma va malakalar bilan bir qatorda XXI asrning jadal talablariga javob beradigan meta-ko‘nikmalarni, o‘z-o‘zini rivojlantirish va tizimli tafakkurni rivojlantirish alohida ijtimoiy-didaktik zaruriyat sifatida namoyon bo‘lmoqda.

TADQIQOT METODOLOGIYASI VA ADABIYOTLAR TAHLILI

Funksional savodxonlik va kompetentlik fenomeni o‘tgan XX asrning 60–70-yillari oxirida dastlab YUNESKOning rasmiy hujjatlarida nazariy jihatdan mustahkamlanib,

keyinchalik jahon pedagogikasi va psixologiyasi tadqiqotlari mazmuniga chuqur kirib keldi. Dastlabki bosqichda ushbu tushuncha savodsizlikni tugatish, bazaviy o‘qish va yozish ko‘nikmalarini ifodalagan bo‘lsa, zamonaviy bosqichda keng ma‘noli integrativ hodisa — shaxsning ijtimoiy, madaniy, siyosiy va iqtisodiy hayotda faol va muvaffaqiyatli ishtirok etishini ta‘minlovchi resurs sifatida e‘tirof etiladi.

Ilmiy manbalar tahlili shuni ko‘rsatadiki, funksional savodxonlik tushunchasiga A.A.Leontev tomonidan berilgan ta‘rif fundamental ahamiyatga ega. Olimning ta‘kidlashicha, funksional savodxonlikka ega bo‘lgan shaxs — o‘z hayoti davomida egallagan barcha bilim, ko‘nikma va malakalarini muntazam ravishda hayotiy va kasbiy muammolarni hal etishda erkin va samarali qo‘llash layoqatiga ega insondir [1].

Kompetensiyaviy yondashuv nazariyasi jahon va vatan pedagogikasida R.Safarova, N.Muslimov, B.Xodjayev, Yu.Asadov, E.Davletov, S.Sharifzoda, shuningdek, A.V.Xutorskoy, I.A.Zimnyaya, L.M.Mitina kabi olimlar tomonidan chuqur tadqiq etilgan [2,3,4,5,6]. Ushbu yondashuv doirasida kompetensiya shunchaki nazariy bilimlar yig‘indisi emas, balki bilim, ko‘nikma, amaliy tajriba, shaxsiy qadriyatlar va ichki motivatsiyaning integrativ birligi sifatida talqin qilinadi.

Funksional kompetentlikning nazariy-metodologik asosini L.S.Vigotskiy, A.N.Leontev, P.Ya.Galperin tomonidan asoslangan faoliyatli yondashuv nazariyasi tashkil etadi [1,7,8]. Ushbu nazariyaga ko‘ra, insonning ruhiy va kasbiy rivojlanishi faqat maqsadli va faol faoliyat jarayonida shakllanadi. N.A.Nazarova va P.I.Zinchenkoning tadqiqotlarida ta‘kidlanganidek, funksional kompetentlik mutaxassisning nazariy bilimigagina emas, balki ushbu bilimlarni real pedagogik va hayotiy vaziyatlarda qo‘llash mahoratiga tayanadi [9,10].

Taniqli pedagoglar N.A. Nazarova, V.A. Bolotov, Ye.S. Baxarevalar funksional kompetensiyani muayyan tarkibiy qismlarga ajratganlar. Ular:

1. Kognitiv bilish komponenti, pedagogikaga oid nazariy bilimlar majmuasi, ushbu fanga oid tushunchalar, qonuniyatlar, usullar, metodlar va modellarni o‘z ichiga oladi.
2. Operatsion amaliy komponent. Ushbu komponent pedagogik bilimlarni amalda qo‘llash ko‘nikmalari, ularni tahlil qilish, baholash, qarorlar qabul qilish va muayyan reja yoki loyihalarni amalga oshirishni anglatadi.
3. Motivatsion komponent. Talabalarning ichki ehtiyojlari, qiziqishlari, ularni bilimlarni o‘zlashtirishga undaydigan kuch, ya‘ni motivlarni ifodalaydi.
4. Qadriyatli komponent. Ilmiy hamda kasbiy pedagogik faoliyatdagi axloqiy, ma‘naviy va ijtimoiy qadriyatlarga munosabat.
5. Refleksiv komponent. O‘z faoliyatini tahlil qilish, xato va yutuqlardan xulosa chiqarish ko‘nikmasi.

Funksional kompetensiya oliy pedagogik ta‘lim jarayonida har bir talabaning shaxsiy tajribasi va individual rivojlanishiga asoslanadi. Pedagogika turkum o‘quv fanlari va tajribalar o‘zaro aloqadorlikda yaxlit tarzda pedagogik faoliyatni shakllantiradi. Talabalarning nazariy bilimlari hayotiy va kasbiy vaziyatlar bilan bog‘lanadi va uyg‘unlashadi. Funksional kompetensiya talabalarning muammolarga yangi yechim topish ko‘nikmalarini rivojlantiradi.

Funksional kompetensiyani egallash natijasida talabalar real hayotiy va kasbiy muammolarga yechim topishni o‘rganadilar. Buning natijasida ularda pedagogik muhitga moslashuvchanlik va sog‘lom raqobat ko‘nikmalari takomillashadi. Bo‘lajak o‘qituvchilarda tanqidiy, tahliliy, kreativ hamda mustaqil fikrlash rivojlanadi. Pedagogik amaliyot davrida esa amaliyotchi o‘qituvchilar va o‘quvchilar orasida faol muloqot va hamkorlik muhiti vujudga keladi.

YUNESKOning Inchxon deklaratsiyasida (Education 2030) qayd etilganidek, zamon bilan hamnafas ta‘lim ijodkorlikni, savodxonlikni, yuqori darajadagi kognitiv va shaxslararo munosabatlar ko‘nikmalarini kafolatlashi, insonga mahalliy hamda global muammolarga munosib javob qaytarish imkonini berishi kerak [13].

TADQIQOTNING ILMIY NAYIJALARI VA MUHOKAMA

Akmeologik yondashuv va kasbiy tafakkur shakllarini shakllantirish.

Izlanishlarimiz davomida talabalarda funksional kompetensiyani rivojlantirish jarayonida bir qator omillar va shart-sharoitlarga tayanish zarurligini aniqladik. Jumladan:

- oliy pedagogik ta‘lim samaradorligini baholashga oid yondashuvlarni individuallashtirish;
- oliy pedagogik ta‘lim mazmuniga talabalarda funksional kompetensiyani rivojlantirishga oid xalqaro tajribalarni integratsiyalash;
- uzluksiz o‘qib o‘rganish paradigmasini oliy pedagogik ta‘lim tizimiga tatbiq etish;
- talabalarda funksional kompetensiyani rivojlantirishda kompetensiyaviy yondashuv modeliga tayanish;
- kasbiy rivojlanish modellarini ta‘lim mazmuniga integratsiya qilish kabilar.

Bugungi kunda bo‘lajak o‘qituvchilarda funksional kompetensiyani rivojlantirishning pedagogik yo‘nalishlari va mexanizmlarini ishlab chiqish zaruriyati kuchaymoqda. Buning uchun,

1. Pedagogik ta‘lim mazmuniga bo‘lajak o‘qituvchilarda funksional kompetensiyani rivojlantirish imkonini beradigan tushunchalar, qonuniyatlar va talablarni singdirish.
2. Bo‘lajak o‘qituvchilarda funksional kompetensiyani rivojlanganlik darajasini ifodalovchi ko‘nikmalarni tizimlashtirish.
3. Bo‘lajak o‘qituvchilarda funksional kompetensiyani rivojlantirishning metodik ta‘minotini ishlab chiqish.
4. Bo‘lajak o‘qituvchilarda funksional kompetensiyani rivojlantirishning izchil tizimini ishlab chiqish va nazariy pedagogik jihatdan asoslash.
5. Bo‘lajak o‘qituvchilarda funksional kompetensiyani rivojlantirish asosida ularning istiqbolda o‘z o‘quvchilari uchun xavfsiz, pedagogik va rivojlantiruvchi madaniy muhit yaratishlari hamda o‘quv tarbiya jarayonini maqsadga muvofiq tarzda loyihalashga oid amaliy faoliyatni rivojlantirishdan iborat.

Ko‘rinib turibdiki bo‘lajak o‘qituvchining funksional kompetensiyasi, uning bilimdonligi va kasbiy madaniyatining eng muhim ko‘rsatkichi hisoblanadi. Shuning uchun ham oliy pedagogik ta‘lim jarayonida bo‘lajak o‘qituvchilarda funksional kompetensiyani rivojlantirish pedagogikaning o‘z yechimini kutayotgan dolzarb masalasidir.

Bo‘lajak o‘qituvchining funksional kompetensiyasi ta’lim-tarbiya jarayonida o‘z kasbiy vazifalarini samarali bajarish, o‘quvchilar bilan maqsadli pedagogik muloqot o‘rnatish, sinf jamoasini boshqarish, o‘quvchilarning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishini qo‘llab-quvvatlash kompetensiyasi sifatida namoyon buladi. Ushbu kompetensiya tarkibida o‘quvchilar bilan amalga oshiriladigan sotsiometrik munosabatlarni rivojlantirish alohida ahamiyatga ega. Chunki o‘qituvchi o‘quvchilar bilan berish bilan bir qatorda ularning shaxsiy ijtimoiy taraqqiyotini muhitni shakllantiruvchi muvofiqlashtiruvchi shaxs hisoblanadi.

Oliy pedagogik ta’lim tizimida talabalarni kasbiy faoliyatga tayyorlash jarayonida akmeologik yondashuv markaziy o‘rin tutadi. Akmeologiya — insonning o‘z kasbiy va shaxsiy kamolotining yuqori cho‘qqisiga (akme) erishish qonuniyatlarini o‘rganadi. Bo‘lajak o‘qituvchilarning funksional kompetentlikka erishishi ularda reproduktiv, moslashuvchi, modellashtiruvchi, lokal modellashtiruvchi va tizimli modellashtiruvchi faoliyat tajribalarini ketma-ket o‘zlashtirishni talab etadi.

Bo‘lajak o‘qituvchining kasbiy-metodik faoliyatining muvaffaqiyati bevosita uning kasbiy tafakkuri xususiyatiga bog‘liq. Izlanishlar shuni ko‘rsatadiki, talabalarda funksional kompetentlikni shakllantirishda tafakkurning psixologik va dialektik shakllarini kompleks rivojlantirish lozim. Ushbu muammo L.S.Vigotskiy, S.L.Rubinshteyn, E.G‘oziyev, M.Davletshin, A.P.Sheptulin, R.Safarova, N.Muslimov, B.Xodjayev, D.V.Elkonin, B.Ma‘murov, A.S.Anisimov kabi olimlarning ishlarida fundamental ishlab chiqilgan [2,3,4,7,14,15,16].

Bo‘lajak o‘qituvchining funksional kompetentligi tarkibida tafakkurning quyidagi shakllari rivojlantiriladi:

- Kognitiv tafakkur: fakt va pedagogik hodisalar mazmunini anglash, ularni xotirada saqlash va qayta ishlashda namoyon bo‘ladi.
- Konvergent tafakkur: ma’lumotlarni chuqur tahlil qilish, integratsiyalash va yagona, kafolatlangan to‘g‘ri natijani olishda namoyon bo‘ladi.
- Divergent tafakkur: muammoga standart bo‘lmagan, yangi va ko‘p variantli yechimlar topish, kreativ g‘oyalarni ilgari surishda ifodalanadi.
- Dialektik tafakkur: pedagogik jarayondagi qarama-qarshiliklarni anglash, yetakchi dialektik hukmlar va mulohazalar orqali faoliyat natijadorligini ta’minlaydi.

Akmeologik va kompetensiyaviy yondashuvlarga asoslangan oliy pedagogik ta’lim paradigmasida o‘qituvchining roli tubdan o‘zgaradi. An’anaviy "axborot uzatuvchi" funksiyasi o‘rnini fasilatorlik (yo‘naltiruvchi, mustaqil bilish faoliyatini qo‘llab-quvvatlovchi) egallaydi. Fasilator-o‘qituvchi talabalarni yuqori darajadagi fikrlash faoliyatiga undaydi, konstruktiv teskari aloqani o‘rnatadi hamda faol bilish muhitini tarkib toptiradi.

2. Ta’lim mazmuni va amaliyotini tizimlashtirish omillari

Oliy pedagogik ta’lim jarayonida talabalarda funksional kompetensiyalarni rivojlantirish quyidagi muhim omillar va pedagogik shart-sharoitlarga tayanadi:

- Ta’lim samaradorligini baholash va monitoring qilish tizimini individuallashtirish;

- Ta’lim mazmuniga funksional kompetensiyalarni rivojlantirishga oid ilg‘or xalqaro tajribalarni integratsiya qilish;
- Uzluksiz ta’lim va "butun hayot davomida o‘qish" (Lifelong Learning) paradigmasini pedagogik jarayonga po‘latdek tatbiq etish;
- Bo‘lajak pedagoglarning kelajakda o‘z o‘quvchilari uchun xavfsiz, rivojlantiruvchi va pedagogik madaniy muhit yaratish ko‘nikmalarini shakllantirish.

Ta’lim natijalarining sifatini ta’minlash uchun bo‘lajak o‘qituvchi quyidagi asosiy kasbiy kompetensiyalarga ega bo‘lishi shart: gnostik, kommunikativ, loyihalovchilik, konstruktiv, tashkilotchilik, akademik, perseptiv va ekspressiv.

3. Bo‘lajak o‘qituvchi kompetensiyasida sotsiometrik munosabatlarni rivojlantirish mexanizmi

Bo‘lajak o‘qituvchining funksional kompetentligi nafaqat fanni o‘qitish va metodik mahoratda, balki sinf jamoasidagi sotsiometrik munosabatlarni boshqarishda ham namoyon bo‘ladi. Sotsiometrik munosabatlar — bu sinf jamoasining ichki psixologik tuzilishi, o‘quvchilar o‘rtasidagi norasmiy aloqalar va jamoaning umumiy kayfiyati (emotsional iqlimi)dir.

Bo‘lajak o‘qituvchi sinfdagi sotsiometrik munosabatlarni to‘g‘ri yo‘naltirishi uchun quyidagi beshta asosiy mexanizmdan foydalanishni chuqur egallashi zarur:

Sotsiometrik munosabatlarni boshqarish mexanizmlari				
Diagnostik mexanizm	Kommunikativ mexanizm	G‘oyaviy-hamkorlik mexanizmi	Emotsional-psixologik	Refleksiv mexanizm

1. Diagnostik mexanizm: Bo‘lajak o‘qituvchi sotsiometrik so‘rovnomalar, kuzatuv va psixologik testlar orqali sinfdagi "yetakchilar", "e’tibordan chetda qolganlar" va "yashirin guruhlar"ni aniqlaydi. Salbiy tendensiyalarni bartaraf etish va ijobiy aloqalarni kuchaytirish strategik rejasini tuzadi.

2. Kommunikativ mexanizm: Pedagogning muloqot madaniyati, tinglay olish va samimiy munosabati orqali amalga oshadi. O‘qituvchi sinfda faqat a’lochilar bilan emas, balki barcha o‘quvchilar bilan ochiq va hurmatga asoslangan dialog o‘rnatishi shart.

3. Hamkorlikka asoslangan faoliyat mexanizmi: Ijtimoiy aloqalar faqat so‘zda emas, balki birgalikdagi amaliy faoliyatda mustahkamlanadi. Juftlikda va kichik guruhlarda ishlash o‘quvchilarda jamoaviy mas’uliyat hissini uyg‘otadi.

- Emotsional-psixologik qo‘llab-quvvatlash mexanizmi: Tortinchoq, o‘ziga ishonchsiz va rad etilishdan qo‘rqadigan o‘quvchilarni alohida e’tibor va kichik muvaffaqiyatlar orqali rag‘batlantirish, ularga sinfda xavfsiz psixologik muhit yaratish ko‘nikmasi.

- Refleksiv mexanizm: O‘quvchilarni o‘z xatti-harakatlariga, boshqalarga bo‘lgan munosabatiga xolis baho berishga va o‘z-o‘zini nazorat qilishga o‘rgatish.

- 4. Sotsiometrik munosabatlarni rivojlantiruvchi mahsuldor metodikalar

- Oliy pedagogik ta’limda bo‘lajak o‘qituvchilar amaliy mashg‘ulotlar va pedagogik amaliyot davomida quyidagi mahsuldor metodlarni qo‘llash yuzasidan amaliy ko‘nikmalarga ega bo‘lishlari talab etiladi:
- Ijtimoiy differentsiatsiyalangan guruhli ish metodi: O‘qituvchi guruhlar tarkibini doimiy bir xilda saqlamasdan, o‘quvchilarning psixologik xususiyatlarini hisobga olgan holda almashtirib turadi. Masalan, faol o‘quvchi bilan tortinchoq o‘quvchini bir guruhga birlashtirish yoki yetakchi o‘quvchiga atrofida qilargilarni qo‘llab-quvvatlash vazifasini topshirish sinfdagi yopiq va izolyatsiyalangan guruhlar ta’sirini keskin kamaytiradi [17].
- Rolli o‘yinlar va vaziyatli mashqlar (Keys-stadi): Ushbu metod o‘quvchilarda empatiya (hamdardlik), murosa qilish, muloqot odoblarini saqlash va nizoli vaziyatlarni tinch, konstruktiv yo‘l bilan hal etish ko‘nikmalarini shakllantiradi.
- Munozara va davra suhbatlari: Barcha o‘quvchilarning teng ishtirokini ta’minlaydi. Bu metod orqali o‘quvchilar bir-birini tinglash, o‘z fikrini erkin va hurmat doirasida bayon etishni o‘rganadilar.
- Loyiha metodi: O‘quvchilar umumiy maqsad qo‘yib, vazifalarni taqsimlagan va olingan natija uchun birgalikda mas’uliyat his etgan holda ishlaydilar. Loyiha faoliyati kommunikativ va yetakchilik sifatlarini rivojlantiruvchi eng samarali vositalardan biridir [18].

XULOSA

Oliy pedagogik ta’lim jarayonida akmeologik yondashuv asosida bo‘lajak o‘qituvchilarning funksional kompetentligini rivojlantirish — ta’lim tizimi samaradorligini va sifatini oshirishning tub ijtimoiy-didaktik zaruriyatidir.

Olib borilgan tahlillar ko‘rsatadiki, bo‘lajak o‘qituvchining funksional kompetentligi shunchaki nazariy bilimlar yig‘indisi bo‘lmay, balki ularni real hayotiy va kasbiy vaziyatlarda qo‘llash, muammoli sharoitlarda oqilona qaror qabul qilish va oliy darajadagi kasbiy tafakkur (konvergent, divergent, dialektik) shakllariga ega bo‘lishni nazarda tutadi. Shu bilan birga, bo‘lajak pedagoglarning o‘quvchilar jamoasidagi sotsiometrik munosabatlarni diagnostika qilish va ularni pedagogik-psixologik mexanizmlar orqali rivojlantirish mahorati ularning kasbiy madaniyatining eng muhim ko‘rsatkichi hisoblanadi.

Oliy pedagogik ta’lim mazmuniga kompleks yondashuvni singdirish va bo‘lajak pedagoglarda funksional kompetentlikni tizimli shakllantirish istiqbolda maktab ta’limida xavfsiz, rivojlantiruvchi va natijador ta’lim muhitini kafolatlaydi.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Леонтьев А.А. От психологии обучения к психологии обучения языку / Под ред. А.А. Леонтьева. — М.: Изд-во МГУ, 1996. — 218 с.
2. Safarova R. va boshq. Umumiy o‘rta ta’lim tizimida kompetensiyaga asoslangan didaktik ta’minotni takomillashtirish muammolari. — Tashkent: Navro‘z, 2018. — 192 b.
3. Muslimov N.A. Bo‘lajak kasb ta’limi o‘qituvchilarini kasbiy shakllantirish. Monografiya. — Tashkent: Fan, 2004. — 128 b.
4. Xodjayev B.X. Umumta’lim maktabi o‘quvchilarida tarixiy tafakkurni rivojlantirishning pedagogik asoslari. Dis. ... ped. fan. dok. — Tashkent, 2016. — 282 b.

5. Хуторской А.В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования // Народное образование. — 2003. — № 2. — С. 58–64.
6. Зимняя И.А. Ключевые компетенции — новая парадигма результата образования // Высшее образование сегодня. — 2003. — № 5. — С. 34–42.
7. Выготский Л.С. Педагогическая психология / Под ред. В.В. Давыдова. — М.: Педагогика-Пресс, 1999. — 536 с.
8. Гальперин П.Я. Введение в психологию: Учебное пособие для вузов. — М.: Книжный дом «Университет», 1999. — 332 с.
9. Назарова Н.А. Формирование функциональной грамотности студентов в процессе профессиональной подготовки // Вестник образования. — 2020. — № 4. — С. 45–52.
10. Зинченко П.И. Непроизвольное запоминание. — М.: Изд-во АПН РСФСР, 1961. — 562 с.
11. Болотов В.А., Сериков В.В. Компетентностная модель: от идеи к образовательной программе // Педагогика. — 2003. — № 10. — С. 8–14.
12. Бахарева Е.С. Развитие функциональной грамотности студентов в образовательном процессе вуза. — СПб.: РГПУ им. А.И. Герцена, 2019. — 164 с.
13. UNESCO. Incheon Declaration and Framework for Action for the implementation of Sustainable Development Goal 4: Ensure inclusive and equitable quality education and promote lifelong learning opportunities for all. — Education 2030, UNESCO, 2015. — 84 p.
14. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. — СПб.: Питер, 2002. — 720 с.
15. Ғозиев Э.Ғ. Муомала психологияси. — Ташкент: Ўзбекистон, 2001. — 140 б.
16. Давлетшин М.Г. Замонавий мактаб ўқитувчисининг психологияси. — Ташкент: Ўзбекистон, 1999. — 112 б.
17. Морено Я.Л. Социометрия: Экспериментальный метод и наука об обществе / Пер. с англ. — М.: Академический Проект, 2001. — 384 с.
18. Полат Е.С. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования. — М.: Академия, 2009. — 272 с.